

POSUDEK MILANA BALABÁNA NA DIPLOMOVOU PRÁCI TOMÁŠE NAJBRTA: VÝZNAM MÝTU PRO MODERNÍHO ČLOVĚKA

Diplomová práce (DP) Tomáše Najbrta (TN) Význam mýtu pro moderního člověka (VMMČ) předložená katedře religionistiky v Praze 2008, přijata ETF 18.7.2008, čj. 13/08 pí Trojanové. Má celkem 78 stran, včetně bibliografie (s.77-78), v níž se nachází konglomerát různorodých a různosměrných autorů z několika oblastí (Bauman, Fromm, Giddens, Lévi-Strauss, Patočka, Rich – z českých: Balabán, Keller, Petrusek, Patočka, Tydlitátová aj.). Plošně je Najbrtovo téma dosti čteně vyskytné, jít pod povrch problematiky mýtu, a to ještě ve vztahu k člověku dneška, je nesnadné a je proto v jistém smyslu normální, že kýžený zdar se ani prací tak pilného a investigativního diplomanda, jakým je T.Najbrt, nedostavil v míře naprostého vydechnutí a jásavého zvolání „Už je to tady!“ Stanovit hranice mýtu a podání sekulárního, postmytického, se nepodařilo ani Řekům, jak TN správně připomíná. Také je otázkou, zda moderní člověk potřebuje mýtus jako takový, nebo spíše to, co stojí za klasickým nebo i postklasickým mýtem. Poněvadž na otázku, co je to vlastně mýtus, nemají ani religionističtí nebo historicko-sociologičtí badatelé (Eliade, Bauman aj.) stejný, natož jednotný názor, můžeme tolerovat i pojetí Najbrtovo. Najbrt oprávněně atakuje názor-blábol, že mýtus je něco zcela překonaného, byvšího, historicky museálního. Sukus jeho DP najdeme v závěru pozoruhodné studie: „Nebylo by tedy správné, aby se na mýtus pohlíželo jako na něco, co je překonané v určité konkrétní podobě. Člověk vždy potřeboval a vždy bude potřebovat **určitou symboliku** (podtrhuji – mb) k vyjádření zásadních věcí důležitých pro jeho existenci a její **dějinný kontext** (podtrhuji – mb). Symboliku, bez které jsou některé věci nesdělitelné nebo hrubě zjednodušují a předávanou skutečnost zplošťují a oklešťují.“ (s.69) TN mluví o „kolektivní paměti“ (výraz „kolektivní“ není nejpřípadnější, spíše jde o obecnou paměť). Lidstvo nebo některá jeho reprezentace (kněžstvo, mudrcstvo, intelektuálové, kteří se technicky nebo umělecky brání plošnému nazírání, které zítra zapomíná na blahé nebo neblahé včerejšky) si pamatuje, a to nejen historicky, nýbrž i „vnitřně“ (můj výraz – mb), to jest zásadně, tedy nesporně, to velmi blahé i to velmi neblahé - a to pak povyšuje v „obecně platné vzorce“. Autor DP připomíná zvláště negativa, např. záplavy, povodně. Odtud později voda jako archetyp, jako zmar, ale i jako záchrana (voda k pití a tím k udržení života). Nepřipomíná však (nebo jen slabě a jakoby ostýchavě) dávné blahosti: doby míru, spravedlnosti (byť mnohdy omezené, necelé, kusé). Vždyť tak asi vznikl izraelský (i židovský) mesianismus vycházející z úspěchů davidovské éry: David „narostl“ v Mašiaha. Mýtus o stvoření (TN se zaměřuje zvláště na mýtus kosmogonický, záchrana z vod zmaru, vynesení (vytržení) z Ničivosti, to je něco, co se stále děje. Různá tsunami připomínají, že by se obecná záplava mohla opakovat. Pro starověkého člověka, ať babylonského či izraelského, byly stvořitelské mýty pochopitelné a uchopitelné, iniciovaly vždy nové vydechnutí a nadechnutí. Pro-lidský záměr mytických podání jim ni nezastíralo. Ale co člověk moderní či postmoderní, jejíž typika TN vyčetl (s. 25 : generalizace i individualizace vztahů, funkční diferencovanost, a ovšem sekularizace a racionalizace, disharmonie mezi potřebami a schopnostmi). Obejde se vlastně postmytický člověk bez mýtu? Máme mýtus v klasické nebo i renovované podobě uchovávat leda v jakémisi historicko-náboženském museu ? To ne, říká Najbrt. Moderní společnost nese také jakési náboženské nebo panáboženské prvky: víra v pokrok, zbožštění lidí, zvláště panovníků, přeceňování ekonomických faktorů atp. Moderní době, tj. právě našemu času hrozí privatizace (sbohem církvi, já sám jsem si bratrem! Já sám se vhodně vykoupím, já „na to mám“. Najbrt pak podává dosti široký, někde nabobtnalý přehled o mytologii v různých oblastech (Afrika, Egypt, Amerika, Sumer, Babylon, Akkad, Řecko. Najbrt (který se u tohoto popisu až příliš zdržel, lépe by bylo ukázat to, potřebné a základní

například jen na Egyptu) se snaží poukázat na ozvy (především drsné ozvy) starověkého mýtu pro moderního člověka. I ten totiž potřebuje „určitý počáteční bod, za který už nejde“ (s.49) I modernímu člověku jde o to, jak se zdá z vývodů TN, aby uvažoval „o vzniku světa a lidského rodu“ (s.52). Ptám se: Je tomu skutečně tak? Možná, že ty „nejpřednější“ i ty nejzazší věci mnoho moderních lidí vůbec nezajímá. TN si přibírá na pomoc kategorii času, jehož fungování umožňuje „pračas“. Pračas se zračí nejen rituálně, bohoslužebné záležitosti spíchnuté s určitým datem v kalendáři, nýbrž i nevázaně na liturgický kalendář: narození a narozeniny, poslouchání hudby s milovaným člověkem, připomínky významných událostí v individuálním životě, ale i v de facto kultickém uctívání dějinných osobností (negativně: Hitler, pozitivně: Masaryk). „Mýtus Člověka“ má, jak tomu rozumím, dvojitou tvář: pojednávání rodičky na porodním sále je v jistém smyslu kultická záležitost, obklopení (jistým) mýtem je pořádku, zde má „mýtus Člověka“ kladné předznamenání (s.59), ale skoro až vášnivý pohyb v „chrámech konzumu“ je cosi nebezpečně negativního (s.61). Opíraje se o Artura Richa (*Etika hospodářství*) vidí diplomand v negativním projevu mýtu Člověka otázku (samozvané) moci: „člověk v poslední instanci si sám dovoluje dělat všechno, co může dělat, neomezován ani božským ani lidským“ (Rich). Závěrem, hledaje souhrnná slova (Zhodnocení významu mýtu – s. 67-72) říká Najbrt: Archaický i moderní člověk potřebuje „zasazení sebe, společnosti, ve které žije a činů, které členové této společnosti...konají, do určitého kontextu (podtrhuji – mb). Potřebuje z této základní souvislosti odvodit **výhled do budoucna...**“ (s.67. DP TN má některé menší nedostatky: překlepy, někdy neúplné údaje pod čarou atp. Jinak je grafická stránka v dobrém pořádku, estetika je na výši.

HODNOCENÍ

Je zřejmé, že náš diplomand své zadání neodbyl. Jeho tématický záběr je velmi široký. Jednotlivé položky jsou pilně zpracovány. Slova mýtus používá však tak, že tento pojem plave trochu v banální neurčitosti. Málo se zabývá otázkou, zda pro křesťana není onen nezbytný mýtus totožný s Tórou a Evangeliiem. Ale už otevření tematiky tak závažné, ale i velmi trnité, je záslužné a inspirující. Navrhuji dost vysoké hodnocení (B)

V Praze 30.7.2008

Prof.Dr. Milan Balabán, religionista ETF

